

O figură proeminentă de actor realist, a cărui activitate s-a extins pe cuprinsul a șase decenii, a fost aceea a lui *Ion Petrescu*, născut în 1851, dispărut la 6 noiembrie 1932. Interpret remarcabil atât în dramă, tragedie cât și în comedie, Iancu Petrescu a știut să reprezinte pe scenă, cu mult adevăr, personaje istorice din dramaturgia originală și străină — țărani, ostași sau regi — întrupînd cu autoritate și umor pe „burtă-verzii” noștri, cum remarcă un cronicar dramatic al timpului.

Omul, care a fost scos din teatru în 1880 pentru... lipsă de calități artistice, datorește dezvoltarea marelui său talent lui I. L. Caragiale, care — în scurtul timp al directoratului său — i-a dat posibilitatea de a aborda cu curaj roluri de prestigiu din repertoriul clasic, alături de alte creații ce l-au consacrat definitiv în galeria marilor actori ai timpului.

Elev al lui C. Dimitriade și Șt. Vellescu la Conservatorul din București, I. Petrescu și-a afirmat vigurosul talent pe parcursul a trei generații: în tinerețe cu Millo și Pascaly; la maturitate, alături de Gr. Manolescu și C. I. Nottara; la bătrînețe, împreună cu pleiada de actori realiști care au ilustrat mișcarea teatrală după primul război mondial. Caracterizat de Al. Davila drept un „artist genial”, I. Petrescu a făcut dovada admirabilei virtuți a statorniciei și efortului creator în teatru, nu numai în țară, ci și cu ocazia turneului său la Viena, unde a jucat la Karltheater în 1891/93. Dintre numeroasele roluri create de acest mare actor, amintim pe Tomșa (*Despot Vodă*), Dragomir (*Năpasta*), Tănase (*Răzvan și Vidra*), Carabăț (*Viforul*), Jupin Dumitrache (*O noapte furtunoasă*), Trahanaché (*O scrisoare pierdută*), Manasse etc., în dramaturgia originală, precum și vasta galerie de tipuri din repertoriul teatrului universal: în tragediile lui Shakespeare, în melodramă (*Doi sergenți*, *Mindrie și amor*, *Două orfeline*), în drama romantică (*Ruy Blas*, *Kean*, *Marion Delorme*, *Marele Galeatto* etc.). Dar mai presus de toate, a fost un interpret remarcabil — și adesea traducător — al operei dramatice a lui H. Ibsen (*Rosmersholm*, *Un dușman al poporului*, *Stilpii societății* etc.).

Acum 105 ani, s-a născut *Ștefan Iulian*, unul dintre marii noștri actori de comedie, care au ilustrat scena națională în a doua jumătate a secolului trecut.

Dovedind o reală înclinare pentru teatru, Șt. Iulian care făcuse parte, încă adolescent, din trupa Vlădicescu-Tardini, fu descoperit de Pascaly și adus la „Național”, unde își dezvăluie curînd multiplele resurse ale talentului său. Răpus de o boală necruțătoare în puterea vîrstei (31 iulie 1892), la cîteva zile numai de la moartea marelui Gr. Manolescu, Iulian a avut totuși timpul — într-o scurtă și zbuciumată existență — de a întrupa cele mai variate tipuri dintr-un bogat repertoriu de comedie, de la Alecsandri și Caragiale pînă la Molière (*Violeniile lui Scapin*), Gogol (*Revizorul*) și operele în floare pe timpul său (*Voievodul țiganilor*, *Bocaccio* ș.a.).

Admirator al lui Millo, a cărui artă realistă a constituit tradiția puternică și o adevărată școală de creație dramatică a teatrului românesc, Iulian a fost un talent original, cu o intuiție sigură în sesizarea caracterului uman și o mare forță de reprezentare a

vieții. Dar spre deosebire de Millo, care pune accentul pe dezvăluirea vieții interioare a personajelor, bîciuind defectele de caracter, considerate ca un reflex al societății — ceea ce necesita o înțelegere mai subtilă și mai adîncă a rolurilor — Iulian se oprea mai mult la aspectele exterioare ale vieții, pe care le reda cu o adevărată măiestrie și o desăvîrșită artă a detaliului.

Dacă nu a găsit condițiile de afirmare a forței sale artistice în „localizările” pieselor străine, în schimb, în comedia originală — care făcea să trăiască pe scenă adevărate tipuri din societatea noastră — Iulian a descoperit călea creațiilor sale autentice. Alături de Ciubăr-Vodă (*Despot Vodă*), Postumiu (*Fintina Blanduziei*), Scapin (*Violențele lui Scapin*) ș.a., Iulian a întrupat excelent personaje din comedile lui I. L. Caragiale. Modul în care interpreta el pe Nae Ipistatul (*O noapte furtunoasă*) sau pe comisarul Pristanda (*O scrisoare pierdută*) poartă pecetea marii arte realiste. Căci Iulian nu reda numai un simplu individ, ci realiza tipul cumulativ al întregii categorii umane reprezentate. El accentua și îngroșa în jocul său trăsăturile caracteristice ale personajelor pentru a sublinia — în acest mod — îndeosebi ridicola fizionomie morală a contemporanilor pe care-i satiriza.

A fost un mare actor popular, în arta căruia spiritul de observație, inspirația sinceră, experiența scenică și intuiția artistică au avut rolul unei adevărate școli pentru desăvîrșirea talentului său autentic.

Talentul și cariera dramatică ale mării actrițe *Eleonora Duse* — de la moartea căreia s-au împlinit la 6 august, 30 de ani — au fost de o rară precocitate. Interpretă a Juliettei la 14 ani, ea a devenit celebră la 22, directoare de trupă la 27, fiind comparată cu marea ei contemporană Sarah Bernhardt, pentru strălucitele ei creații. Comediană de sentiment și de inegalabilă expresivitate a zbuciumului interior, Duse a știut să redea — grație unui joc plin de farmec și emotivitate adîncă — elanurile și pasiunea cea mai intensă a dramelor, pe care le trăia în scenă. Cu excepția cîtorva piese de C. Goldoni (*Pamela*, *La locandiera*) și a dramei lui Etchegaray, *Il gran Galeatto*, repertoriul mării artiste a fost

prin excelență acel al teatrului francez de la sfîrșitul secolului trecut (Dumas-fiul, V. Sardou). Succesele obținute cu: *Dama cu camelii*, *Francillon*, *Denise*, *Soția lui Claude*, *Fedora* ș.a. i-au asigurat un adevărat triumf, nu numai în Italia (Roma, Milano, Turin), ci și dincolo de granițele țării, culminînd cu strălucitele turnee în Franța, Rusia, S.U.A. și America de Sud.

Eleonora Duse a fost admirată de publicul românesc în anii 1906 și 1907, cînd a prezentat marile ei creații în: *Santoza*, *Francesca da Rimini*, *Dama cu camelii* — cu acea grație fascinantă și adîncă emotivitate, caracteristice artei sale.

